

ПРИВАТНА БІБЛІОТЕКА
ОСИПА І АНАСТАЗІЇ КОЧАН
ЗДА

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ

ВІСТНИК.

КНИЖКА I.

За січень 1900 року.

Зміст першої книжки,
за січень 1900 року.

РІЧНИК ТРЕТІЙ. ТОМ ДЕВ'ЯТИЙ.

	Стор.
<i>Євшан-зілля</i> . Поема Миколи Вороного	1—3
<i>Жидівська дитина</i> . Новеля Наталі Кобринської	4—17
<i>Перехресні стежки</i> . Повість Івана Франка	18—38
<i>Вечірній світ</i> . Оповідання Бориса Грінченка	39—46
<i>Злодій</i> . Різдвяне оповідання Вячеслава Потапенка	47—60
<i>Чудо Пуран-Багата</i> . Оповіданє Р. Кіплінга	61—73
<i>Гріх</i> . Сцени Дагни Пшибишевської	74—89
<i>Міщанин і селянин</i> . Нарис із повісти Еміля Золя „Fécondité“	90—101
<i>Атта Троль</i> . Сон літньої ночі. Поема Генріха Гайне	102—112
—	
<i>Наталія Кобринська</i> , М. Грушевського	1—23
<i>Жіноча доля в сучасній німецькій літературі</i> , Е. Дегена	24—30
<i>Людові університети</i> , Евгена Косевича	31—53
<i>Із чужих літератур</i> . (Нова повість Е. Золя „Fé- condité“. Соті роковини уродин Генріха Гайне). Написав Іван Франко	54—58
<i>Малюнки Івана Труша</i> , написав Іван Франко	59—63
<i>Хроніка і бібліографія</i>	64—80

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ
ВІСНИК.

В И Д А Е

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

РЕДАКЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

ВОЛОДИМИР ГНАТЮК, МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ,
ДР. ІВАН ФРАНКО.

За редакцію відповідає: Володимир Гнатюк.

Річник III. Том IX.

У ЛЬВОВІ, 1900.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка,
під зарядом К. Беднарського.

891.7905

LIN

v. 3

no. 1-3

З М І С Т.

Стор.

<i>Євшан-зілля</i> . Поема Миколи Вороного	1—3
<i>Жидівська дитина</i> . Новаля Наталі Кобринської	4—17
<i>Перехресні стежки</i> . Повість І. Ф. 18—38, 138—164, 253—272	253—272
<i>Вечірній світ</i> . Оповідання (віршом) Б. Грінченка	39—46
<i>Злодій</i> . Різдвяне оповідання Вячеслава Потапенка	47—60
<i>Чудо Пуран-Баґата</i> . Оповіданє Р. Кіплінґа	61—73
<i>Гріх</i> . Сцени Даґни Шибишевської	74—89
<i>Міщанин і селянин</i> . Нарис із повісти Еміля Золя „Fécondité“	90—101
<i>Наш альбом.</i>	
Молитва, П. Куліша	113
Гіпатія, Г. Комарівни	114—116
Недбалість, Ф. Ганнусенка	116
Із поезий Грицька Кернеренка	116—117
Із поезий С. В.	117—118
З днів журби, Марка В—а	118—120
Із посмертних поезий А. Козловського	229—230
Із поезий Василя Пачовського	230—231
На народній мотив, Осипа Шпитка	231
Поезия двадцятого віку, В. Дом—ого	232
Із теки сільської учительки, Мелянії Були	232—234
Фантазия, Остапа Людкевича	234
<i>Образки в гуцульського житя Марка Черемшини.</i>	
І. Злодія зловили	121—126
ІІ. Раз мати родила!	126—137
<i>Над усіх ненормальні</i> . Оповіданє Ол. Катренка	165—182
<i>Із оповідань Людвіка Тома, перекл. В. Стефаніка.</i>	
І. Тверді голови	183—186
ІІ. Смерть	186—188
<i>Із посмертних оповідань Гі де Мопасана.</i>	
І. Весняним вечером	189—193
ІІ. Батько Мільон	194—200
ІІІ. Коло помершої	200—203
<i>Атта Троль</i> . Сон літньої ночі. Поема Генріха Гайне	102—112, 204—228

	Стор.
<i>Малюнки Гната Хоткевича.</i>	
I. Біла береза	235—240
II. Як тітка Майстриха глечика скидала	240—245
III. Шлях альтруїзму	245—252
<i>За плахту.</i> Оповідання О. Я. Кониського	273—280
<i>Із образків Євгена Мандичевського.</i>	
I. Зі сходом сонця	281—283
II. На весну	283—286
III. Непоправна	286—289
IV. В світ!	289—292
<i>Із оповідань Гната Потапенка (з передмовою М. Г.)</i>	
I. Шестеро	294—343
<i>Із малярських поетів.</i> Переспіви П. Грабовського	344—348
—	
<i>Наталія Кобринська, М. Грушевського</i>	1—23
<i>Жіноча доля в сучасній німецькій літературі,</i> Е. Дегена	24—30
<i>Людві університети, Евгена Косевича</i>	31—53
<i>Із чужих літератур.</i> (Нова повість Е. Золя „Fécondité“. Соті роковини уродин Генріха Гайне). Написав Іван Франко	54—58
<i>Малюнки Івана Труша, написав Іван Франко</i>	59—63
<i>Розвід в минушости й теперішности.</i> З поводу нового німецького кодекса. Подав П. Рондяк	81—107
<i>Новини нашої літератури.</i>	
I. Повісти і оповідання І. С. Левицького — Л. Ч.	108—118
II. „Страшний ворог“. Книжка про горілку — Івана Липи	118—124
III. Михайло Коцюбинський: В путях Шайтана і иньші оповідання — А. Крушельницького	201—206
IV. М. Ф. Сластин: „Приймак“, драма в 4-ох діях і 5-ти одмінах — Г. Хоткевича	207
<i>З російської України.</i>	
I. Сумний стан теперішнього українського те- атру. Драматичні „твори“ Сластина — Гната Хоткевича	125—135
<i>Журнал і публіка.</i> Написав Іван Франко	136—146
<i>Панько Омелькович Кулїш.</i> Огляд його діяльності. Написав Осип Маковей	161—183
<i>Наші товариства.</i> I. Наукове Товариство імени Шевченка — М. Грушевського	184—200
<i>Хронїка і бібліографія</i>	64—80, 147—160, 208—228

Г Р І Х.

Сцени Даґни Пшибишевської.

О С О Б И:

Гадаса. Міриям. Левко.

Перший акт.

Великий, прекрасний сальон. У печі горить огонь.

Міриям *(ходить нетерпливо по сальоні і курить папіроску)*.

Гадаса *(входить розкішна, убрана в білу шовкову сукню. У дверях затримується. Розглядаєть ся довкола)*. А Левко?

Міриям. Левко зараз надійде. *(Глядить на неї)*. Ах, як ти вистроїла ся на нинішній баль! Яка ти ясна, блискуча! Як біла зізда... Гляжу на тебе, як на паню моря.

Гадаса *(втішно)*. Як ти сказав те красно. Чи дійсно ти так гордий мною? Чи тішить тебе се, що я з усіх найкрасна?

Міриям. Ти знаєш, найдорожша, що не потребуєш строїти ся в блискучі шовки, аби бути найкрасшою для мене. Не потребуєш бути для мене так чарівною, як нині — ти була й без того моїм єдиним щастєм цілих вісім літ.

Гадаса *(ніби в задумі)*. Вісім літ... вісім літ... І ніколи, ніколи не думала про иньшого мужчину — ніколи жадного иньшого не пізнала. То дивно, Міриям, правда?

Міриям *(твердо)*. Правда. Се дуже дивно тут, де женщина іде з рук до рук, від одного до другого. Тут, де нема меншої розкоші над поцілуй власної жінки.

Гадаса (*жартом*). Видиш, се лиш тому, що всі доньки нашої вітчизни не можуть належати до тебе. Бо ти одинокий, котрому можна дотримати віри і не бути при тім сьмішною.

Міриям. Отже иньшому не була-б ти дотримала віри?

Гадаса (*сьмієть ся*). Иньшого, здаєть ся, була-б я ошукала, — але лиш для тебе, Мірияме.

Міриям. Дякую красно... Зрештою я вже нераз думав над твоєю вірністю для мене. Бо в сути річи вона не годить ся з цілою твоєю природою. Ти любиш незвичайність і небезпеку. Ти так безмірно цікава житя і так незвичайно вразлива...

Гадаса (*жартує*). Бережи ся! Не говори гоп, доки не перескочиш!

Міриям (*глядить на неї поважно*). Гадасо!

Гадаса. Який ти дивний! Зараз споважнів. Не розумієш жарту?

Міриям (*поволи*). Ні, в тім однім не розумію жартів. Що більше, Гадасо: знаю лише сей один гріх. То одинокий для мене гріх, якого не можна простити. То гріх проти сьвятого Духа.

Гадаса. Очевидно... Але-ж не будь зараз такий поважний. Я тішу ся так на нинішній вечір. Прецінь поспувати його мені не схочеш. (*Тулить ся до нього*). Чи не можеш бути хвильку веселий, споглядати радісно на свою білу звізду і забути про всі ті блудні огники, які зрештою тебе зовсім не обходять! Мій дорогий! Нехай ті огники летять у багно, коли їм з тим добре... Ти і я — ми будемо завсїгди яснїти на небі, правда? Ну, скажи-ж, Мірияме, чи не виглядаю, як пані моря?

Міриям (*усьміхаєть ся*). Так, так, пані моря, але дуже небезпечна... (*Іде до печі і розгортає яркі головні*).

Гадаса (*підходить до вікна і дивить ся. Сьпіває півголосом*). Сніг паде і паде... Але що Левко не надходить... Страшно нудно чекати так довго. (*Усьміхаєть ся*). Левко дивак, правда? Чи він усе був такий? Ціле своє житя? І ніколи не глянув ні в право, ні в лїво? Для нього люде — лиш забавка. Пересувають ся поперед його очи, як китайські тіни.

Міриям. Може й так, за мало знаю його. Я не потрапив би про нього ніщо сказати, але люблю його, подобається мені.

Гадаса Так, так *(як би говорила до себе)*. Дивно викликає вражінє... Я цікава, чи багато женщин любив у своєму житю...

Міриям *(коротко)*. Сумніваю ся, чи любив коли яку небудь женщину.

Гадаса *(по хвилі — сьмієть ся)*. Не знаю, що нині робить ся зі мною... *(Іде до Мірияма і гладить його по рамени)*. Ми обоє найщасливійші в сьвіті — ти і я, правда, Мірияме? *(В передпокою чути звінок. Гадаса з утіхою)*. То Левко!... *(Стукає до дверей)*. Прошу!

Левко *(входить легким, елястичним кроком)*. Добрий вечір!

Гадаса *(подає йому руку)*. А, нарешті!

Левко *(стає здивований)*. Ах, пані Гадасо! *(Подає Міриямови руку)*. Добрий вечір! Твоя пані яснїє як срібна стріла і летить просто в серце... *(Потрясає головою)*. Як можна мати таку чудову жінку!

Гадаса *(сьмієть ся)*. Ні, мій пане, я біла звізда, що стоїть на небі, іскрить ся, яснїє...

Левко *(обходить її. Приглядаєть ся їй від стіп до голови)*. Ви занадто чудові... занадто красні...

Гадаса. А ви і Міриям — то море, в якому я приглядаю ся. Ох, то безмірно приємне... Але вже пізно... Може кликнеш повоза?

Міриям. О, ще маємо досить часу! Тут так добре і любо! *(Прокидаєть ся)*. У-у, дрож прошибає мене на саму згадку, що мушу вийти на мороз і зимно. А потому стояти там у тій поганій балевій салі... Не знудили тебе ще ті забави, Гадасо? Чи конечно треба тобі так великого моря, аби в ньому приглядати ся, моя дитинко?

Гадаса. Думаю, що в короткім часі знудить ся мені дуже, дуже... Але сьогодні вечером... сьогодні вечером мушу чути, як жите переливається у мені горячою хвилею.

Левко. Чи багато зможу з вами танцювати, пані Гадасо? Чи всі танці?

Гадаса (*смиєть ся*). Чувш, Міріяме?... Ошадів. Усі танці зі мною! Один танець, дорогий Левку, один-одинокий лянсієр.

Левко (*похнюплює голову*). Ах... усі лянсієри? Дякую, пані Гадасо!

Гадаса. Міріям не танцює. Не танцює, бо не вміє.

Міріям. Бо його се не бавить, мала ти сказати...

Гадаса. Але за те Міріям любить вино. І я також. Нині будемо пити шампана всі троє, правда?

Міріям (*жваво*). А так, правда! Будемо пити шампана! Можемо вже тепер почати. Маємо ще досить часу. А я маю знаменитого шампана в своїй пивниці.

Гадаса (*плеще руками*). Так, так! Шампана, зараз, сейчас! Ах, ти Міріяме! Ти маєш такі чудові помисли. Власне тепер мусимо пити шампана, поїдемо в пишнім гуморі на балъ. Зазвони на слугу.

Міріям. Мушу сам піти і принести. Там у тій темниці ніхто не дасть собі ради без мене. (*Виходить. Мовчанка*).

Левко. Скажіть мені, пані... пані Гадасо... Що то може значити, що так часто сните ся мені? Що ночі. Що то значить? Як думаєте?

Гадаса. А щож вам снило ся про мене? Ясне, як сонце, що я вам ще ніколи не приснила ся. (*Глядить на нього. Смиєть ся*). Ну, до чого-ж ви стремите зі своєю байкою?

Левко. Байкою? Клену ся, що то правда. Сказати вам, що мені снило ся сеї ночі?

Гадаса. Скажіть, коли вас се бавить.

Левко (*по хвилі*). Я видів, як ви йшли до мене в одягу із самих зелених листків. Ви самі не можете собі представити, які ви були чудові в тому одягу.

Гадаса. Го, го!...

Левко. Потому подали ви мені обі руки... Бог видить, що мовлю правду, а потому сказали ви... Чи повісти, що ви мені сказали?...

Гадаса. Ну, щож я сказала?

Левко (*наближуєть ся. Дуже поважно*). Ви сказали: поцілуй мене!

Гадаса (*сміється*). То все неправда; одного слова правди нема в тім, що ви говорите.

Левко. Присягаю вам! Ви сказали: поцілуй мене!

Гадаса (*машинально, на-пів несвідомо*). А потому?

Левко. Потому — потому... Я того не повинен був збити, правда?

Гадаса (*сміється*, *приходить до себе*). Ні, певно ні!

Левко (*присувається*). Чого, чого не повинен я був робити?

Гадаса. А чи я знаю, що ви зробили?

Левко. Коли-б ви знали!... (*Близше*). Мій Боже, як я цілував вас. По устах, по очах, по волосю, по шиї... (*Шепотом*). Так не цілував вас ще ніякий мужчина...

Гадаса (*швидко*). Звідки ви знаєте про те? Мій дорогий пане, сховайте свої сни для себе.

Левко. Знаю тепер, знаю, що я не повинен був вас цілувати. Правда? Але прошу вас про одно: чи навіть у сні не маю права вас цілувати?

Гадаса (*дивиться на нього. Хвилю стоїть з очима вліпленими в його очи. Змішана*). Ну-у... у сні... (*Нагло опам'ятується*. *З усмішкою*). Трудно, того зборонити вам не можу...

Левко (*бере її поволи і незаметно за руку*). Але в руку хлябвільно вас поцілувати?

Гадаса (*усуває руку. З усмішкою показує йому перстїнь з великим чорним каменем*). Мене небезпечно цілувати в руку.

Левко. Знаю, що небезпечно цілувати навіть вашу тїнь. (*Дивиться їй у очи*). Але я люблю небезпеку так, як ви.

Гадаса. Чи видите сей дивний перстїнь? Камїнь наповнений отруєю. (*Здїймає його з пальця і показує*). Чи ви бачили коли такий перстїнь?

Левко (*оглядає його уважно*). Ні, такого не бачив я ще. Звідки ви його взяли?

Гадаса. Один мїй приятель був у Індїї, купив там сей перстїнь і привїв менї. То дуже рїдкий клейнот. Отруя, якою наповнений, вистане, аби покласти трупом на місці найсильнїйшого чоловіка. Я маю велике вдоволенє носити його на своїм пальці. Прекрасний, правда? (*Тримає перстїнь до світла*).

Левко (*хватає її нагло за руку і цілує довго, горячо*).

Гадаса (безсилно). Левку... Левку... (Усуває горячково руку і відходить від нього). О Боже...

Міриям (входить. Стріпує з одягу порох і пісок. За ним входить слуга із шампаном і склянками і кладе на столі. Відходить). Ну? Гадаса така поважна?

Гадаса (слабим голосом). Що ти так довго робив там?

Міриям. Як? То прецінь тревало дуже коротко... (Наливає). Отже пиймо... За здоровле найкрасшої! Чи так?

Левко. Так, за здоровле найкрасшої! За здоровле Гадаси!

Гадаса (бере свою склянку, сьмієть ся нервово). Тепер отворити камінь у перстені... вляти дрібку того плину і не минула би секунда...

Міриям (нетерпливо). Моя Гадасо, лише не роби таких жартів, прошу тебе.

Гадаса (сьмієть ся). Бігме, здаєть ся мені, що ти боїш ся сього перстена. Може лякаєш ся, що в ньому небезпечні чари?

Міриям (дивить ся довго на неї). Не те, не те, але коли так говориш, то здаєть ся мені, що розділюєш ся, роздвоюєш ся, розпадаєш ся на тисячні частинки... А я маю міць лиш над одною такою частинкою, над одною малою частинкою...

Левко (до Мірияма). Так, так, мій дорогий, цілости не спіймаєш. То так, як би хто хотів хапати проміне сонця.

Гадаса. Або як би хто хотів спіймати веселку, чи так?... Але тепер вже знудила мене трохи пані Гадаса... Тепер спорожнімо чарки і до повоза.

Міриям. Я вже замовив повіз. Зараз буде.

Левко (спорожнює свою чарку). Так хапаєть ся проміне сонця.

Слуга (входить). Повіз чекає.

Покоївка (входить з довгим білим плащем).

Гадаса (до Левка, поки покоївка огортає її в плащ). А памятайте, пане Левку, один-одинокий лянсієр...

ЗАСЛОНА.

Другий акт.

Найблизшого дня. Сумрак. Той самий покій.

Гадаса (*лежить на отоманці, голова сперта на руках*).

Міриям (*входить у капелюсі і кожусі, який кладе на крісло*).

Мені так трудно відійти від тебе, Гадасо, мушу хвилю-
ку лишити ся при тобі, заки відійду. Ти така бліда.
Може ти слаба?

Гадаса. Чи дійсно мушиш відійти, Мірияме?

Міриям. Так, мушу. Ти знаєш, як охотно я лишив би ся
при тобі.

Гадаса. Так, так. Знаю. Для тебе дім — то цілий сьвіт.

Міриям. Коби і для тебе був таким, Гадасо. (*Пестливо*).

Ну, так, може прийде час, що буде таким і для тебе...
(*В задумі*). Ти мусіла бути цілком недосьвідчена, коли
вийшла за мене. Ти не знала життя зовсім...

Гадаса. Ні, жите було для мене зачарованим краєм...

Міриям. Але ти тужила за тим краєм, правда?

Гадаса. Я була занадто молода, аби мала за ним тужити.
(*Мовчанка*).

Міриям (*глядиць на неї*). Ти така тиха, така втомлена, така
омділа, як би хто виссав усю кров з тебе... А пре-
цінь чую, як все повітре дροжить неспокоєм довкола
тебе. Що то значить? Ти дуже неспокійна! Що тобі?
Твої очи такі великі і перестрашені, якими я не ба-
чив їх ще ніколи.

Гадаса (*примушує себе до усміху*). Мої очи великі? Ох, то
тому, аби тебе лїпше бачити... (*Похитує головою*). Ох
Мірияме, Мірияме, який ти перестрашений на саму
думку, що тебе міг би хто вигнати з твого раю.

Міриям. Золота дитинко, був час, коли і тебе лякала ся
сама думка. Тут твій рай, тут ти пануєш, тут ти во-
лодарка. Чи думаєш, що женщина може де запану-
вати, запанувати дійсно, коли не дає всього, що
може дати?

Гадаса (*підносить ся раптово*). Мені снила ся раз глибока,
оксамітно чорна пропасть, повна цьвітів, що іскрили
ся як звїзди і чарували як місяць... цьвітів, що гой-
дали ся на довгих, блискучих бадильках... Але не гляди
на мене так дивно...

Міриям (*повільно*). Чи то має значити, що ти своєю думкою і тугою убігла далеко від мене?

Гадаса (*зривається. Сильно*). Далекі від тебе! Ні, тоді не іскрили би ся для мене звізди і місяці. (*Хватає його за рамя*). Лиши ся дома сьогодні вечером, Міриям! (*Сміється нервово*). Бою ся, лишати ся тут сама. Ти знаєш, яка з мене дитина. Бою ся сумраку, ти знаєш!

Міриям. Ні, ні, мушу йти, мушу! Я сидів уже занадто довго. Прийде певно Левко, будеш мати товариство. Може його здіблю — сейчас пришлю його. Хиба конечно хочеш лишити ся сама.

Гадаса. Ні, то дурниця. Буду щось робити, віджену злі думки.

Міриям. Отже до побачення, моя дитинко! (*Бере на себе кожух і цілує її*). Не знаю, що я дав би за те, аби нині міг лишити ся дома. Добраніч! (*Відходить*).

Гадаса (*ходить неспокійно по покою. Потім лягає і дивиться перед себе. Хтось звонить. Гадаса зривається, але знов лягає. Хтось стукає до дверей. Гадаса не відзивається. Знов стуканє. Тихо*). Прошу! (*Лежить усе непорушно*).

Левко (*входить. У дверях*). Гадасо!

Гадаса (*зривається*). Чого хочете?

Левко. Гадасо!

Гадаса. Як ви сміли нині прийти? Чи я не казала вам учора, що забороняю вам приходити, що я сама?

Левко. То правда. Ви казали, що будете самі. Ваші уста мовили: не вільно вам прийти, бо я сама... Але ваші очі... Чи ви знаєте, пані Гадасо, що мовили ті очі?

Гадаса. Йдіть... ідіть!

Левко (*наближується до неї*). Ваші очі мовили: я сама... Прийдіть, хоч би навіть цілий сьвіт мав запасти ся за вами. Я прийшов потягнений силою ваших очей.

Гадаса. Я сказала вам учора, що не хочу вас бачити...

Левко. Я сидів у наріжній каварні і чекав, доки він не вийде з дому... Я сидів там цілі чотири години і чекав, як коли-б хто мав мені дати ключ від воріт неба.

Гадаса. Але тепер мусите відійти. Мені прикро, що мусите йти...

Левко. Як ви слабо і м'якко говорите. Ваш голос дрожить невисказаною пестливістю.

Гадаса (сильно). Брехня!

Левко (наближується ще більше). Люблю вас, Гадасо!

Гадаса (втікає від нього). Ідїть, прошу вас.

Левко. Най вам не здається ані на часинку, що піду. Ох, як ви перелякані силою, моєю силою, яку маю над вами... (М'якко). Чого наганяєте мене? (Наближується). Я буду сидіти цілком спокійно і буду лиш дивити ся на вас. (Бере її незамітно за руку). Правда, що мені вільно цілувати ваші руки? (Цїлує). Як ваші очі горять! Бачу по очах, що ви сеї ночі не спали. Ви лежали непорушно, з очима вліпленими в темну ніч і думали... думали... (Шепотом). Про що ви думали сеї ночі, пані Гадасо?

Гадаса (усуває руку. Оглядається). Тут так темно. Зазвонїть за сьвітлом, Левку, просїть сьвітла...

Левко (м'якко). Ви боїте ся темноти, пані Гадасо?

Гадаса (холодно). Ні...

Левко (неде її звільна до отоманки. Сїдає обїж неї). Чому ви такі тверді, чому відтручуєте мене? Трохи милосердя для чоловіка, що вас любить, що думає лиш про вас, про вас, про вас... Бажаю тільки, аби вільно було мені тримати вашу руку в своїй долонї... Ви були вчора білою звїздою на небї... А нинї (шепотом) нинї ви, Гадасо, білий полемїнь, що дрожить, розжарений до білого ярїня. Як ви дрожите! (Хватає її нагло за обї руки і цїлує сильно).

Гадаса (безсильно). Левку... Левку...

Левко (притягає її до себе).

Гадаса (боронить ся). Ні, нї... погадайте, погадайте... про... про Міріяма.

Левко (ненависно). Про Міріяма? Про Міріяма маю пам'ятати? Перший, одинокий раз в житю подібую щасте на своїй дорозї... і маю пам'ятати про Міріяма?! Про Міріяма, що був найщасливїйшим чоловіком на землі вісім лїт! Про Міріяма, що мав вас цілих вісім лїт! Чи ви не дали вже досить Міріямови? Чи не дали ви йому усього? Я спізнав ся на цілих вісім лїт.

За мало маю часу, аби вільно було мені відпихати щастє. Як можете говорити: пам'ятайте про Міріяма! коли мене любите?... *(Обіймає її і покриває її лице поцілуями)*. Видите... Гадасо... ви мої... Я знав, що му- сите бути моєю!

Гадаса *(вириваєть ся з його обіймів. Встає)*. Ні, ні, ні... тисячу разів ні! Мій Боже, що се значить? Що ді- єть ся зі мною? Ви кинули вроки на мене... я оду- ріла... Левку, Левку, прошу вас... ідіть, ідіть...

Левко *(встає)*. Ніяка сила, ні людська ні божа, не змусить мене до відходу... бо знаю, що не потрафите мені оперти ся. Змушу вас, поборю своєю любовю, своєю жадобою. Вісім літ, Гадасо... Подумайте лишень: жити тим самим житєм нових вісім літ... Ні, не думайте про те! Лише слухайте, вислухайте в серці ті руки, що рвуть ся до вас з тугою, вислухайте крику моєї душі. *(Обіймає її)*. А тепер понесу вас за собою... *(Шепотом)*. Гадасо... Гадасо... І на що опирати ся... Таж ви мої... мої... Гадасо...

Гадаса *(закидає йому раптово з придавленим криком руки на шию)*.

ЗАСЛОНА.

Третій акт.

Той самий pokій. Найблизшого дня по полудни.

Гадаса *(лежить скорчена на отоманці з укритим лицем у по- душках. Хтось стукає. Вона все лежить непорушно. Не від- зиваєть ся)*.

Левко *(входить. Стає у дверях і глядить на неї. Мовчанка. По- тім підходить тихо)*. Гадасо...

Гадаса *(зриваєть ся. Перелякана втискаєть ся в рiг отоманки)*. Не підходіть до мене! Я... я...

Левко *(з витягненими раменами)*. Люблю вас! Тисячу разів більше, ніж учора...

Гадаса *(сильно)*. Отже то правда! Правда, що... що я... що ви... Мій Боже! Я вас не знаю!... Хто ви?

Левко. Вчора був я тим, котрого ви любили... Вчора вці- лували ви мені в душу небесні роскоші.. Вчора...

Гадаса (*в розпуці*). То неправда! То неправда! Ви для мене чужий чоловік, зовсім чужий... Я вас не знаю. Я вас ніколи перше не бачила.

Левко (*швидко, уриваним голосом*). Розпука заслїплює вас. Боїтеся Міріяма, його гніву і розпуки. (*Ближче*). Але прецінь мусите зрозуміти, що ви більше не повинні бачити його. Ходіть... ходіть зо мною... виїдемо нині, зараз — вечірнім поїздом... відходить за три години. Покинемо все, що зветься розпукою і болем і докором... За чим маєте тут жалувати? Чого маєте лякатися? Люблю вас і отворю вам сьвятий гай любови і спокою. Ходіть!

Гадаса (*дивиться на нього змшана*). Іти? Іти? Не розумію... Чого маю йти за вами?

Левко. Бо ваше місце при моїм серці, Гадасо! Бо ви мене любите!

Гадаса (*сміється судорожно*). Я вас люблю?! Ха, ха, ха!... Але-ж я вам прецінь сказала, що вас не знаю, не знаю, не знаю... (*Сильно*). То брехня, то дідьча видумка... Мене не вяже ніщо з вами! (*Хватає його за рамена*). Ах, благаю вас, заклинаю, скажіть, що то неправда! Скажіть, що то був лиш сон, мара, одур...

Левко (*сміється коротко*). Ні, то не був сон. То була найроскішнійша дійсність. Доси чую в своїй крові ваші поцілуї.

Гадаса (*ошаліла з болю*). Мовчіть... мовчіть... мовчіть... Я не хочу того чути! Ненавижу вас, ненавижу!

Левко. Роз'яснюється у вашій душі... Чую, що мене любите!

Гадаса (*паде безсилена. Дивиться мрачно перед себе*). Терновий корч горів поломінем, а Господь сказав: Здойми обув, бо місце се сьвяте! (*Звільна, з тихою усмішкою*). Але я не здоймила обуви, не здоймила...

Левко (*твердо, шепотом*). Ніщо не сьвяте. Лише полум'я серця, полум'я крові сьвяте. Чи ваша кров, Гадасо, не горіла жадобою до мене?

Гадаса. А цв'іти іскрилися як звізди і місяці... на довгих, хитких билинах... а запах одурював, як запах

кадила в церкві... *(Сильно)*. О Міріяме, Міріяме, як страшно я скривдила тебе!

Левко. Міріяме! Міріяме! Чим тепер для вас Міриям?

Гадаса *(зривається)*. Міриям?! Міриям є тим, кого люблю. Міриям є моїм світом, моїм домом і серцем... А я оплювала те серце!

Левко *(терпко)*. А я, чим же я?

Гадаса. Ви? Чим ви? Не знаю! Нічого не знаю про вас... Не маю часу думати, чим ви. Одна лиш думка нині огортає мене: Міриям! як я зможу уратувати його від тої ганьби... і від тої погорди... Ах, виджу, як його волосє біліє в тій хвилі, коли зрозуміє... *(Жалібно)*. Я була для нього білим ягнятком...

Левко. Лише ягнятком — ха, ха, ха! Але для мене ви сьвятим огнем житя...

Гадаса *(шарпає його)*. Ви мусите виїхати! Сейчас. Ніколи вже не хочу бачити вас. Забороняю вам наближувати ся до мене... не позволю вам...

Левко *(глядиць довго на неї. Сьмієть ся злосливо)*. Милите ся. Не виїду. Лишу ся близько вас. Буду слідити вас крок за кроком. *(Шепотом)*. Піду за вами очима, усіми зміслами... буду слідити кожду зміну на вашім лиці, кождий рух вашого тіла... А як будете сьміяти ся, подумаю: уста ті цілував я в розкішнім одурі. А як піднесете рамена: ті рамена оплітали мою шию...

Гадаса *(перериває, сильно)*. Мовчіть! Мовчіть! Забороняю вам говорити про те! Ах, чую се як отворену, кроваву рану в своїй душі... Я лежала тут довго з лицем втисненим у подушки... *(Сьмієть ся терпко)*. Гонена зьвірина думає, що безпечна, коли зможе лиш голову сховати... Я лежала тут і затикала уха на всі спогади, на всі крики в моїй душі... І говорила собі тисячу разів: ніщо не стало ся, ніщо не стало ся... І нагло станули ви у дверях... і аж тепер розумію, ах, аж тепер розумію ціду страшну, безнадійну розпуку, що стало ся, що я зробила! Ах! *(Мовчанка)*.

Левко *(терпко)*. А як би я навіть від'їхав? Щож з того? Чи будеш жити нових вісім літ в незакаламученім спокою з Міриямом? Хе, хе...

Гадаса (*в розпучливій задумі*). За день, за два дні, може за дві години довідасть ся Міриям про все. Вівтар, який поставив для свого щастя, опльований і занечищений. Його найсвятійша гордість, се лиш сьмішна тїнь, нужденний привид... Ах, я знаю його... Для нього се гірше тисячу разів від смерти... (*Обертає в задумі перстїнь*). Я могла-б отворити сей камїнь... вляти отрую до чарки і пити, пити... То був би мій ратунок... Але його... Боже, Боже, подвійний сором! Подвійний біль!... Я могла-б!... (*Зриваєть ся нагло, напів одурїла*). Ах! ратунок, вихід... Заощаджу йому сорому! (*Хитаєть ся, притискає руки до груди*). Що за щастє!... Що за щастє!... (*Звертаєть ся до Левка. З трудом опановує себе*). Міриям може надїйти кожної хвилї... Зрозумїєте прецінь, що не можу здїсати ся з ним у вашїй присутности... Ідїть! (*Звінок. Обое дивлять ся непорушно у дверї. Мовчанка*).

Міриям (*входить*). Ах, добрий вечір, Левку...

Левко. Добрий вечір, добрий вечір! Добре, що ти прийшов. Я власне мав відходити. Я забїг лиш на хвильку, хотїв тобі сказати, що очікуємо тебе напевно сьгодні вечером у клубі. Прийдеш?

Міриям. Може бути.

Левко. Отже до побаченя. До побаченя, панї... (*Кланяєть ся глибоко Гадасї*).

Міриям. До побаченя...

Левко (*виходить*).

Міриям (*тихо до Гадаси*). Добрий вечір, Гадасо! Позволь менї глядїти на тебе. Ти виглядала так зле сьгодні рано, коли я відходив. Я не хотїв будити тебе.

Гадаса (*дуже нестливо, горячково*). Ох, Мірияме, ти прийшов вкінці! В останнїх днях я цїлком стратила тебе! Ніколи нема тебе дома.

Міриям. Я мав стїлько занятя, моя золота дитинко.

Гадаса. А я мусїла сидїти дома день по дню така самїтна, в такїй тузї.

Міриям. Чи ти дійсно так тужиш за мною? Поглянь на мене, Гадасо...

Гадаса (*шепотом*). Чи я-тужу за тобою, Міріяме? (*Сильно*).
Цілий день я ходила по покою і не знала, що почати з собою... і думала про тебе, про тебе, про тебе... Думала про те, що ти говорив учора... Твоя правда, Міріяме, правда, правда...

Міриям. Правда? В чім?

Гадаса (*смиєть ся йому в очи*). Надійшла велика хвиля, та хвиля, якої ти так бажав: мій дім став для мене цілим світом! Який ти гарний, Міріяме! Ах, як я тебе люблю, як я тебе люблю!

Міриям (*щасливий*). Вірю тобі. Ти мені ніколи не сказала неправди. (*Сідає обіж неї. Поважно*). Мушу тобі щось сказати, Гадасо. Але най се не журить тебе, не придавлює...

Гадаса. Ні... ні...

Міриям. Я почував у останніх часах, що щось стануло між нами, щось насильно розпихало нас. Я бояв ся... Говорю тобі отверто: я бояв ся.

Гадаса (*в дрожж*). Ти бояв ся, Міріяме?

Міриям (*тулить її до себе*). Я скривдив тебе, моя найдорожша!

Гадаса (*шепотом*). Скажи, чого ти бояв ся?...

Міриям. Ні, ні, не питай ся! Лишень одно скажу тобі, Гадасо: те, чого я бояв ся, було би для мене гірше, тисячу разів гірше від смерти.

Гадаса. Гірше від смерти?

Міриям (*з усміхом*). Ах, дитинко, чим є смерть супроти такого страшного удару, коли видить ся, що біла зізіда догарає... Що солодкий цвіт, красний цвіт, так старанно годований в душі вісім літ, подоптаний, заболочений... Ах, то страшно, невимовно видіти, як те, що найбільше ненавижу, влазить у мій дім... (*Сильно*). Видіти жінчину, яку любить ся, в обіймах иньшого! Гадасо! Гадасо!

Гадаса (*з окликом перестрахи*). Міріяме!!!

Міриям. Ні, ні, прости мені! Як ти зблідла... Я перелякав тебе. На балю... Коли-б ти могла була видіти себе на балю! Довкола тебе бігав ідовитий, фосфоровий блиск, якась з'їдлива, легкодушна жадоба ужитя, гріху... Очи твої іскрили ся, як очи вужа...

Гадаса. Я думала лишень про тебе. (*Сильно*). Власне на баю я думала лиш про тебе. Я була щаслива, бо чула, що шукаєш мене очима. (*Сьмієть ся нервовим усміхом*). Здаєть ся мені, що я хотіла викликати в тобі задрість. Але тепер уже те минуло... усе те вже минуло... Я так уже змучена тими забавами, балями. Подив иньших людей будить у мині лише відразу... Видиш, я чула твій сум і стала думати над твоїми словами: дім твій мусить бути для тебе цілим сьвітом. Та хвиля і для тебе надійде, казав ти. А тепер, тепер та хвиля надійшла для мене. Нині дістав ти мене на все. Я твоя, ціла, неділима. Ах, вісім літ був ти моїм домом. Від нині ти для мене цілим сьвітом.

Міриям. Гадасо, Гадасо, таким щасливим я не був уже багато літ. Чую, що нині дістав я тебе на ціле житє. Тепер уже ніколи не страчу тебе.

Гадаса. Тепер не можеш уже втратити мене. Мірияме, скажи мені: чи ти гордий з того, що маєш жінку, для якої не істнував иньший мужчина крім тебе? Ані навіть у думці?... Ані навіть в найдальшій відгомоні думки?...

Міриям. Так, то щастє і гордієть мого житя... Ти знаєш мене і знаєш, яку чую ненависть для женцин, для яких дім є лиш місцем відпочивку по забавах і тріюмфах житя. Таким місцем, в якім можуть спокійно і безпечно приймати любків... Ах!

Гадаса (*як у фєбри*). Ах, подумай, подумай... Мірияме... тут, до твого дому... до твого і мого дому мала-б я впустити чужого мужчину! Гу, чужий мужчина мав би сидіти зі мною на отсїй канапі, де ми так часто сиділи протягом тих осьми літ... В тім домі, де кожде місце, кожде крісло, кождий диван укриває тисячу спогадів... Але-ж то божевільність, Мірияме!

Міриям. Так, то божевільність.

Гадаса (*звільна*). І ти радше волів би умерти, ніж то мало би стати ся?

Міриям (*сильно*). Так, радше смерть для тебе і для мене.

Гадаса (*шепотом*). Але смерть... Чиж смерть не найстрашнійша з усього, Мірияме?

Міріям. Ні! Видиш, Гадасо: ти існуєш у кожній, найдрібнійшій комірці моєї душі. Ти ціла існуєш у кожній комірці. І на те, аби викоринити тебе з кожної комірки, не вистало би цілого людського життя.

Гадаса. Не говори про те, не говори про те! Сьогодні я знов твоя, так, твоя, як була першої хвилі, коли тобі віддала ся. Від сьогодні ти моїм цілим життям. Ах Міріяме, мусимо разом остати ся на все, для нового щастя... Правда? Міріяме, Міріяме, нова розкіш, нове щастє... Дай, дай шампана, пиймо на будучність того щастя. Зазвони на слугу. Най принесе шампана. Не лишай мене самою.

Міріям (*утішений*). Так, так, я нині щасливий, нині будемо пити самі... (*Звонить. До слуги*). Принеси бутельку шампана. (*Слуга виходить*). Ах, Гадасо, дитинко... Як я тебе люблю і яке щастє даєш ти мені нині!

Гадаса. Міріяме, ти не знаєш, що я можу зробити для тебе...

Міріям (*тулить її і пестить. Шепотом*). Гадасо...

Слуга (*входить із шампаном і чарками, кладе їх на столі і відходить*).

Міріям (*відкоркозує бутельку і наливає до чарок*). Тепер пий зі мною, Гадасо, і диви ся мені просто в очі...

Гадаса (*змішана*). Міріяме, іди, іди... скажи, що тебе нема дома для нікого... Не звони... Скажи то у дверях... (*Міріям відвертаєть ся, Гадаса отворює швидко свій перстїнь і впускає краплі отруї до його чарки. Потім паде на крісло*).

Міріям. Так, тепер не перешкодить нам ніхто... зрештою ми самі... так давно ми не були самі, ти і я... Пий, Гадасо!

Гадаса (*бере свою чарку. Охриплим голосом*). Ах, Міріяме, люблю тебе більше, як думаєш... Так страшно тебе люблю! Випий, випей чарку до дна... за... за мою любов... (*Обое випорожнюють чарки*).

Міріям (*кидаєть ся нараз у смертнім страху, з диким викриком*).
Гадасо!

ЗАСЛОНА.

З польського переклад

Володимир Бнатюк.